

Recensioner

WALTER DIETRICH

2 Samuel 15–20

BKAT VIII/5, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2023, inbunden ix + 15* + 412 sidor, SEK 1 206, ISBN: 978-3525503638

Denna kommentar utgör del fem av Walter Dietrich *magnum opus*. Den första volymen publicerades redan 2003. Den sjätte och sista delen, innehållande det så kallade appendixet till Samuelsböckerna (kap 21–24), skriven tillsammans med Dietrichs kollega Hans-Peter Mathys, förväntas komma ut om några år. Dietrich kallar själv sitt projekt för en ”Mammuertaufgabe” och jag instämmer. Det är en bragd att skriva en så detaljerad och omfångsrik bibelkommentar. Ibland känns det som att Dietrich verkligen satt punkt; vad finns det mer att säga om Samuelsböckerna för oss senkomna exegeter?

Materialet i Andra Samuelsboken 15–18 har ett centralt fokus, nämligen, hur Davids makt sätts på prov. Den första, längre delen, kap 15–19:9, beskriver Absaloms revolt mot sin far (kap 15–19:9) medan den kortare, senare delen, kap 19:10–20:22, skildrar hur Davids makt hotas av representanter från Benjamins stam: Shimi, Geras son, från Bachurim, kung Sauls barnbarn Mefivoshet och sist men inte minst Sheva, Bikris son. Kapitel 20 avslutas med en kort lista på Davids närmaste män (20:23–26). Frågan som genomsyrar alla kapitlen är huruvida Davids makt över ett enat Israel och Juda kommer att bestå eller om Israel kommer att söka självständighet. Jeroboams senare revolt vilar som en dov underton genom hela texten.

Dietrichs kommentar är i huvudsak historisk-kritisk i sin metod, samtidigt som det finns tillräckligt med receptionshistoria för att göra kommentaren varierad och innovativ. Det som saknas är ibland synkroniska samt mer ideologiskt inriktade läsningar. Detta är dock inte menat

som en kritik—en enskild kommentar kan inte göra allt även om Dietrich mastodontarbete kommer nära.

För att ge en bild av hur kommentaren fungerar ges här ett ”snapshot” av hur Dietrich hanterar texten om Absaloms död i 2 Sam 18:6–18. Dietrich börjar med en utförligt bibliografi med fokus på artiklar (främst på tyska och engelska) som diskuterar perikopens olika aspekter. Sedan följer Dietrichs egen översättning av den hebreiska texten, åtföljd av en detaljerad textkritisk diskussion—en lika nödvändig som långdragen affär med tanke på de reella skillnaderna mellan MT, de olika grekiska recensionerna och materialet från 4QSam^a. Dietrich behandlar sedan perikopens slutgiltiga form och struktur, vilket han delar in i fem sektioner som tillsammans bildar en *kiasm* (a, b, c, b', a'). Dess mittpunkt utgörs av Joabs dispyt med sin soldat i 18:10–14a, där soldaten hävdar att han aldrig ens skulle tänka tanken att döda Absalom och således gå emot Davids vilja. Soldaten visar att han inte låter sig mutas utan klarar av att agera i enlighet med sitt samvete trots Joabs påtryckningar. Dietrich fortsätter sedan i mer detalj att utvärdera de olika *dramatis personae* i texten, med blickpunkt på deras karaktär och förhållande till varandra, samt berättelsens geografiska miljö. Dietrich diskuterar även paralleller till andra texter i Samuelsböckerna. Enligt honom finns belägg för att krigsbeskrivningen i 2 Sam 18:6–18 till en hög grad fungerar som en parallelltext till 2 Samuel 2.

En relativt stor del av den följande diskussionen är sedan tillägnat perikopens gradvisa tillkomst. Dietrich beskriver och utvärderar olika forskares teorier, för att sedan landa i en egen teori, med ett ursprungligt textlager som består av vers 6–9, 14b β , *15, 16–17 och ett senare tillagt textlager bestående av vers 10–14ab α (dvs Joabs ovannämnda dispyt med soldaten), samt v *15 och 18. Slutligen diskuterar Dietrich även perikopens eventuella historiska rimlighet, där han landar i att historicitet inte kan uteslutas, även om den aldrig kommer att kunna fastställas.

De nästkommande tolv sidorna ägnas åt en detaljerad kommentar av bibeltexten, vers för vers, i samtal med viktig sekundärlitteratur. Alla artiklar som omnämns i den inledande bibliografin förekommer inte i fotnoterna; tanken är mer att Dietrich indikerar att hans egna idéer är

påverkade av och står i tacksamhetsskuld till dessa verk. Allt som allt fås intrycket att ingen sten lämnats orörd. Ibland förekommer även detaljerade forskningsöversikter, som i fallet v 18 och den stenstod som Absalom sägs ha rest i Kungadalen. Forskare är ytterst oense om vad texten avser, vad Absaloms motivation kan tänkas vara, samt hur uttrycket *yad Absalom* bör förstås.

Därefter kommer en nästan lika detaljerad diskussion om perikopens ”liv efter detta”, med fokus på hur det tolkats i bildkonst och skönlitteratur. Dietrich har lyckats med konststycket att få tillstånd att inkludera bilder på hela nio målningar, från tiohundratalet fram till vårt nuvarande århundrade, som alla porträtterar Absaloms spektakulära död hängande ”mellan himmel och jord” från ett träd (v 9), för att sedan bli genomborrad av Joabs tre spjut (v 14). När det gäller litteratur fokuserar sig Dietrich på Bertolt Brechts diktfragment om kung David, där Brecht verkar identifiera sig med en förskönad version av den revolterande prinsen. Samtidigt visar Dietrich hur Absalom även blivit en typ för ”det elaka, bortskämda och olydiga barnet” i mycken protestantisk reception, med fokus på Johann Hübners, Johann Peter Hebels och Peter von Matts respektive framställningar. Dietrich själv är skeptisk mot denna typ av användning av bibelberättelsen och konstaterar att det ”tropft eher klebrige Moral” från Hübners framställning av Absaloms förseelser. Von Matts konstaterande att ”Hätt’ er Vatr und Muettr g’folget, Wär’s ihm nit so g’gange“ är i och för sig rätt underhållande, men dock även rätt opassande i sammanhanget då Absalom eventuella olydnad gentemot hans stackars mamma Maaka verkligen inte har med hans försök att tillskansa sig sin fars tron att göra. Dietrich avslutar med en reflektion om hur renässans-teologen Balthasar Hubmaier tolkade Absaloms svävande mellan himmel och jord (v 9) som en symbol för den mänskliga själen tillstånd.

Dietrichs kommentar är även en guldgruva när det gäller sekundärlitteratur. De gedigna bibliografierna är uppdelade tematiskt, vilket underlättar deras användning (kommentarer, uppslagsverk, textkritik, arkeologiska studier). Det finns även bibliografiska tillägg till Dietrich föregående fyra volymer, där nyligen publicerade exegetiska studier till 1 Samuel 1–2 Samuel 14, skrivna på en rad europeiska språk, finns

omnämnda. De är organiserade i kanonisk ordning och omnämner sekundärlitteratur publicerad främst mellan 2018–2022. Dessutom börjar varje textsektion med en utförlig bibliografi. Som ovan, Dietrich har gjort ett så gediget arbete att man ibland tvivlar på att något ytterligare kan sägas i sakfrågan.

Som sammanfattning, Dietrichs kommentar, likt hans tidigare volymer i samma kommentarserie, är ett måste för den seriösa Samuelforskaren. Om man bara köper en kommentar till varje bibelbok är det just denna volym gällande 2 Samuel 15–20 som man bör införskaffa.

Lena-Sofia Tiemeyer, Akademi för Ledarskap och Teologi

KONRAD OTTO

Die Mose-Exodus-Tradition in den Korintherbriefen: Schriftrezeption und -verarbeitung, zwischen den Welten’.

SERAPHIM 20, Tübingen: Mohr Siebeck, 2023, inbunden, 593 sidor,

SEK 1229, ISBN 978-3-16-160065-4

I denna bok undersöks användandet av Mose/Exodus-traditioner i två Paulustexter: 1 Kor 10 och 2 Kor 3. Det är i grunden en avhandling som skrevs inom ramen för forskningsprojektet ”Bildung und Religion in Kulturen des Mittelmeerraums und seiner Umwelt von der Antike bis zum Mittelalter und zum Klassischen Islam” vid universitet i Göttingen. I linje med projektets inriktning argumenterar Konrad Otto för att Paulus användande av skriften kan förstås som en form av bildningsprocess. Den något kryptiskt formulerade undertiteln syftar framför allt på denna process, vilken handlar om att överbrygga avståndet mellan Paulus ”värld” och mottagarnas ”värld” (därav ”*zwischen den Welten*”).

Ottos studie fokuserar alltså på Mose/Exodus-traditioner, vilka definieras i vid mening. Här innefattas givetvis relevanta texter ur Penta-teuken, men även till exempel texter ur Psaltaren och profetböckerna samt andra tolkningar av bibeltexterna. De två Paulustexterna (1 Kor 10 och 2 Kor 3) analyseras grundligt utifrån perspektivet att de är exempel och uttryck för hur Paulus förhåller sig till dessa Mose/Exodus-traditioner. Bokens disposition är utformad i ljuset av detta; efter en kortare inledning (kap 1) och en mer omfattande teori- och metodbeskrivning